

CALITATEA FORMĂRII ASISTENTULUI SOCIAL, CERINȚĂ A SERVICIILOR SOCIALE SPECIALIZATE

ELENA ZAMFIR*

ezamfir@gmail.com

Abstract: *In a world of globalization and growing competition, international and regional cooperation is vital.*

Educational plan of gradual rapprochement in European countries is achieved through awareness of common problems related to quality and performance and mechanisms, ways of their solution through integrated efforts. Axis articulating a European education systems involves a complex process of understanding educational values and norms of each country, while creating a European awareness of the new aspects related to education explicitly required by a modern society and a market due to a growing dynamism. From this point of view the case study on the standards of the profession of social worker in her dynamic is relevant in Romania.

Keywords: *training standards, types of knowledge, practical activities, curriculum, social policy, groups at risk of marginalization.*

Asistența socială ca practică și formare profesională: Standarde profesionale.

În loc de introducere: Asistență socială și societate

În ultimul timp s-au accentuat preocupările asupra direcțiilor de dezvoltare a sistemului universitar românesc în noul context european.

Integrarea europeană oferă universităților noastre o **explozie a oportunităților**. Dar s-a accentuat și **competiția**, prin internaționalizarea ei. Competiția universitară a trecut de granițele României și s-a extins la întreaga Europă. Sistemul universitar se confruntă nu numai cu oportunități, dar și cu noi **riscuri și provocări**.

Se prefigurează cu tot mai mare claritate o nouă direcție a dezvoltării universitare. Calea acestei dezvoltări este cea a unei noi concepții de sistem universitar european. Este vital să părăsim mentalitățile localiste și cantonării în schimbări „mărunte” confortabile și să ne adaptăm activ în procesul european de perfecționare a învățământului. Trebuie să asimilăm **experiența europeană**, dar nu numai. Să contribuim totodată la consolidarea dezvoltării

* Prof. univ. dr., - Universitatea Oradea.

calității și performanțelor profesionale comune și să fim recunoscuți ca parteneri egali.

Prin acumulările calitative, Universitățile noastre sunt instituții într-o continuă dinamică, receptive la schimbări, dar care solicită internalizarea direcțiilor de dezvoltare care se prefigurează în lume.

Apare tot mai evident că răspunsul la preocupările presante actuale trebuie plasat în creșterea **calității** întregului proces universitar. Și relațiile internaționale reprezintă o componentă esențială a procesului de creștere a calității.

După integrarea României au crescut enorm **resursele financiare naționale și europene** pentru susținerea dezvoltării calității universitare. Universitățile românești implicate într-un proces rapid de reformă centrat pe calitate și pe programe de cercetare sunt în poziția de a face o analiză atentă a experiențelor provocate de noile schimbări rapide și **nevoia de raționalizare a costurilor schimbării**.

Rolul pe care pregătirea universitară o are în perfecționarea sistemului social este crucial. Suntem conștienți că problemele cu care se confruntă **societatea modernă** nu pot să-și găsească soluții corecte în afara **spațiului educațional**. Mai mult, **profilul viitor al societății Europene** depinde de modul în care învățământul asigură formarea de **competențe profesionale și morale** prin schimbări de atitudini, prejudecăți, mentalități, comportamente. Aceste transformări nu se petrec rapid ci, ele sunt de durată și apar în timp ca „operă” a mai multor generații responsabile de sistemul educativ-formativ.

De aceea, **procesul de schimbare și creșterea calității prin internaționalizare a învățământului superior** apare ca un rezultat firesc al **convergenței treptate** a sistemelor educaționale prin apropierea lor în timp în urma dezvoltării către **o direcție comună** (accentul cade pe comunalitate și nu pe specificitate, centrat pe competențe profesionale într-o economie modernă de piață). Instrumentele reale în acest sens sunt cele legate de multiplicarea rapidă a **intereselor comune** susținute prin **comunicare, cooperare, dialog permanent și cunoaștere reciprocă**. În acest proces de cristalizare a unei **Europe educaționale**, fiecare specializare/profesie își are locul și rolul ei important păstrându-și specificitatea și particularitățile ei proprii de dezvoltare.

Teoriile privind noua configurație a sistemelor sociale în procesul globalizării furnizează numeroase argumente referitoare la impactul distructiv asupra comunităților datorat fenomenelor explozive legate de: creșterea marginalizării sociale, sărăciei severe, erodării valorilor morale ale familiei, violenței domestice și celei din instituții, fragilității stării de sănătate fizică și mentală a persoanei, riscurilor sociale și calamităților naturale,

agresivității și terorismului, conflictelor și adicțiilor de tot felul etc. Aceste procese au condus la regândirea formelor de suport și reintegrare socială a celor în dificultate aducând schimbări majore în modelele de protecție și asistență socială. Aceste modificări se discută tot mai mult în termenii specifici profesiei de asistent social și ale politicilor sociale de tip integrat.

Asistența socială, se focalizează astfel pe acele persoane/grupuri în dificultate care, datorită unor cauze socio-economice-culturale sau psihobiologice-morale, sunt excluse în grade diferite de la o integrare normală în comunitate, fiind expuse la marginalizare, stări conflictuale, neajunsuri, în relațiile lor zilnice. În același timp, asistența socială nu vizează numai competențele tehnice de ordin profesional pentru a ajuta persoanele și grupurile vulnerabile dar și modalitatea profesionistă în care se desfășoară activitățile de suport specializat în acord cu valorile morale ale codului deontologic al profesiei. Se poate păstra astfel, respectul pentru demnitatea, integritatea și autenticitatea persoanelor ajutate. De aceea, un rol principal al asistenței sociale este de a genera mecanisme specifice de refacere în timp a capacităților proprii de integrare normală în comunitate, de reducere a dependenței sociale pentru persoanele și grupurile vulnerabile în acord cu cerința unei vieți independente/autosuficiente. Asistentul social trebuie să facă față acestor noi provocări și să-și asume responsabilitatea rezolvării situațiilor complexe din perspectiva standardelor profesionale.

În ultimele două decenii, în special după 2000, literatura de specialitate abundă în perspective multiple de abordare a domeniului asistenței sociale, a relației ei cu alte profesii/ocupații apropiate precum și a locului/rolului ei practic în societatea modernă/comunitate. Aceste perspective de abordare corelează funcțiile active, practice ale asistenței sociale de schimbare și intervenție asupra mediului social și al persoanelor în dificultate, pornind de la modelele politicilor sociale care o susțin. Apare tot mai insistent interdependența dintre practica profesiei și cerințele politicilor sociale ca bază a eficienței acțiunilor de protecție și asistență socială.

Cu toate că debutul asistenței sociale a fost unul neclar, controversat și ezitant pentru statutul ei ca profesie/ocupație, trebuie menționat faptul că aceasta, alături de alte profesii moderne, a ajutat la rezolvarea problemelor sociale și s-a adaptat continuu la schimbările propuse de noile dimensiuni ale nevoilor umane în dinamica lor.

Începând cu acea cunoscută Lege din 1601 din Anglia „Elizabethan Poor Law Act”, care a marcat o inițiativă legislativă, importantă la acea vreme pentru ajutorul social, dar care s-a dovedit total insuficientă în timp, s-a impus inițierea unor acțiuni caritabile din partea celor bogați, aceștia fiind obligați să plătească o „taxă pentru sărăcie”. A fost astfel introdus un sistem

formal de solidaritate în comunități care să susțină servicii voluntare de ajutor pentru cei săraci, bătrâni, bolnavi și fără suport familial. Aceasta se baza pe un control social de identificare a celor bogați, care posedau terenuri, dar și a celor săraci care urmau să fie ajutați, prin redistribuire financiară. Ideea a fost preluată mai târziu în secolul XIX, în Anglia și SUA și a stat la baza unui sistem de protecție socială modern, e drept la început cu accent mai pronunțat în domeniul sănătății. S-a regăsit apoi în Germania (în timpul cancelarului Bismarck) sub forma unei formule mai largi de asigurări sociale obligatorii pentru ajutoare de boală și de maternitate, pentru orfani, văduve, accidentați de muncă, pensii pentru bătrâni. Modelul Bismarck s-a extins și în alte state europene, dar a stimulat și apariția unor formule alternative de protecție în politicile sociale precum modelul „Welfare State” dar și cel al „Workfare State” care au însă abordări și opțiuni diferite în asigurarea bunăstării sociale prin sistemul politicilor de asistență socială.

Asistența socială ca sistem modern de formare și intervenție socială s-a plasat mereu într-un context situațional concret, specific fiecărei societăți, prin legătura permanentă dintre cerințele practicii și aspectele teoretice care o susțin. În acest sens, recent, numeroase critici au fost aduse înțelegerii societății ca sistem coerent, unitar și omogen, cu probleme clar definite și cu soluții predictibile în care asistența socială s-ar plasa cu modelele ei practice „salvatoare”. În fapt, definirea societății ca sistem unitar în teoriile sociologice a fost mereu supusă unor critici majore sub presiunea evoluțiilor teoretice, a perspectivelor ei multiple de abordare, care au subliniat pe rând pluralismul teoriilor explicative, de la cele clasice până la cele funcțional-structuraliste și postmoderniste. În această dinamică a înțelegerii sistemului social, formele de solidaritate socială, rețelele de ajutor și protecție socială au primit accepții din cele mai diferite. Astfel, frica față de dezordinea socială cu efectele ei nocive, necesitatea unui control social al factorilor de risc, atitudinea față de cei delincvenți, impunerea legislației sociale etc. au luat forme diferite în timp în funcție de contextul socio-cultural propriu/specific comunităților și persoanelor cu risc crescut de integrare socială. Totodată s-a conturat și un răspuns diferențiat în planul serviciilor de suport pentru cei aflați în dificultate, cu efecte diferite în timp privind responsabilitatea socială față de persoanele marginalizate. Aceasta a vizat două extreme: la un pol, s-a plasat ignorarea totală a nevoilor indivizilor în dificultate, mergând până la dispreț și atribuire a unei vinovății personale celor marginalizați, la polul extrem, o răspundere și grijă exacerbată din partea statului ce a indus chiar o dependență a acestora de ajutorul social. Niciuna din cele două soluții extreme nu răspunde satisfăcător la standardele unei practici profesioniste cerute de valorile teoretice și etice ale asistenței sociale.

Perspective de analiză ale sistemului de asistență socială

Analiza multidisciplinară de tip psihosocial a sistemului de asistență socială aduce modele de largă diversitate culturală care să evidențieze:

- Perspectiva instituțională și a politicilor sociale;
- Cadru legislativ și normele metodologice de aplicare ale acestora în sistemul de suport specializat;
- Evaluarea nevoilor de asistență socială și managementului riscurilor;
- Perspectiva beneficiarilor în evaluarea serviciilor și a formelor de sprijin.

Dintre aceste perspective, analiza privind identificarea și evaluarea nevoilor stă la baza tipurilor/formelor de sprijin pentru cei în dificultate și a instrumentelor prin care aceștia se califică pentru formele de ajutor în asistență socială.

Sistemul de instituții de asistență socială funcționează într-un context socio-economic și politic bine conturat care va impune și modelul politicilor sociale în domeniu în funcție de prioritățile și profilul nevoilor.

De aceea și formarea în asistență socială va avea loc la diferite nivele de competență: vocațional, universitar, postuniversitar și de cercetare corespunzător cerințelor concrete ale unei comunități.

În țările cu tradiție în asistență socială, politicile sociale de ocupare în domeniul asistenței sociale sunt centrate de regulă în 4 mari categorii:

- asistentul social practician;
- asistentul social în servicii rezidențiale și centre de zi;
- asistentul social în servicii de îngrijire și suport social;
- asistentul social implicat în politici sociale, în programe de respectare a drepturilor omului, de dezvoltare comunitară și bunăstare individuală/colectivă.

În funcție de aceste grupe ocupaționale, asistenții sociali desfășoară activități diferite, au o pregătire profesională diferențiată, și obțin resurse financiare și oferte de angajare cu salarii diferite. Din grupele menționate mai sus, privilegiați, în termenii ocupaționali, sunt cei din primul grup comparativ cu cei din îngrijiri în sistemul rezidențial și la domiciliu. Aceștia din urmă sunt de regulă în sistemul privat sau cel voluntar de tip ONG și, adesea, sunt dezavantajați la salariu. Cei din grupul 3 sunt cei absorbiți de sistemul serviciilor pentru copii, adulți și vârstnici, persoane cu dizabilități, ei furnizând direct servicii personalizate în instituții sau la domiciliu, pe baza evaluării necesităților și a managementului de caz. În cadrul acestor servicii se oferă suport, consiliere și monitorizare pe perioada reintegrării, se fac presiuni pentru dezvoltarea formelor de ajutor specializat și se orientează

spre găsirea resurselor necesare. Aceste servicii sunt parte a autorităților locale. Cei din ultimul grup sunt de regulă în servicii publice de stat, se ocupă de problemele de securitate socială și au în evidență acei beneficiari care depind de subvențiile și beneficiile de stat.

Dezvoltarea comunitară, ca program de dezvoltare socială, deși pe un trend descendent față de anii 70 a fost preluată de autoritățile locale în multe țări cu tradiție în asistență socială datorită nevoilor în creștere ce apar la nivelul comunității și al familiei precum și a cererii de monitorizare și responsabilitate constantă din partea autorităților locale (vezi modelul din UK)

Dezvoltarea standardelor profesionale și a celor din serviciile de asistență socială oferă posibilitatea evaluării și monitorizării sistemului și activităților practice pe baza unor repere clare și a condițiilor de calitate și competență socială.

Ca proces general, standardizarea apare ca posibilitate de măsurare, cu o probabilitate statistică, pe baza unor criterii precise, a dimensiunilor, semnificației și aspectelor necesare definirii unei clase de obiecte, bunuri, activități, valori etc. în scopul de a le identifica pe baza unui statut propriu, ca grup specific în ansamblul celorlalte asemănătoare lor. Prin standardizare, acestea vor putea fi delimitate de altele asemănătoare lor dar și diferite de ele, vor putea fi comparate și analizate prin caracteristici distincte.

De ce avem nevoie de standarde profesionale.

Încă din secolul 19 s-a simțit nevoia delimitării unor ocupații/ profesii care să conducă la o recunoaștere formală a procesului de formare/calificare. Tradițional, după o logică clasică, s-a pornit evident de la varietatea ocupațională și de la procesul de învățare a acestora, proces care presupune obligatoriu un anume corp de cunoștințe teoretice posibil de a fi aplicat în practica ocupației, un set de norme sau reguli de relaționare/comportare adaptat specificului domeniului, apariția unor criterii precise de evaluare a activităților (standarde de evaluare) pe baza cărora se pot emite certificări profesionale, diplome de recunoaștere formală/legală a specialiștilor. În acest mod s-a impus un mecanism de protecție a ocupațiilor/profesiilor față de orice imixtiune din afara domeniului, față de apariția unor pseudospecialiști, eliminarea unor activități de mal praxis.

Prin procesul elaborării standardelor profesionale se consolidează astfel statutul profesiei și prestigiul ei în comunitate precum și în cadrul mediului profesional, academic. Are loc o creștere graduală a înțelegerii corecte a specificului profesiei prin precizarea tipurilor de activități concrete ce pot fi desfășurate în acord cu cerințele formării.

Cum se construiesc standardele profesionale.

Ca și în cazul constituirii ocupațiilor și profesiilor, se pot lua în calcul două căi complementare de acces la dezvoltarea standardelor profesionale: una, pornind de la curricula educațională cu impactul său direct în practica profesiei și cealaltă, pornind de la cerințele activităților practice, în dinamica lor, care să fie susținute de o cunoaștere corectă din perspectivă teoretico-explicativă. Oricare ar fi drumul urmat de apariția standardelor profesionale, un lucru trebuie menționat ca fiind obligatoriu pentru delimitarea domeniului profesional și al nivelelor de competență. Formarea standardelor profesionale nu se poate realiza fără o legătură organică dintre cele două aspecte corelative: pregătirea teoretică de tip aplicativ și necesitățile practice cu orientate spre activități specifice susținute științific.

În cazul asistenței sociale, activitățile concrete pe care trebuie să le desfășoare asistentul social ca răspuns la problemele sociale multiple ale celor în dificultate, transpuse în planurile de formare la diferite nivele (curricula specifică formării inițiale de bază - cea de tip vocațional, liceal sau postliceal, cea de tip colegiu, universitar, cea postuniversitară-master și doctorat, cea de cercetare postdoctorală) vor conduce la competențe și roluri diferențiate.

Multe cercetări asupra profilului profesional au arătat rolul în creștere al comunităților academice-științifice, a institutelor de cercetare de profil, a asociațiilor profesionale acreditate în elaborarea standardelor, pe lângă cel al instituțiilor care acreditează și beneficiază de practica domeniului.

Procesul structurat de impunere a standardelor profesionale în asistență socială nu a fost și nu este nicăieri unul linear și neproblematic datorită interferențelor multiple dintre diferitele discipline care explică omul în mediul său concret de viață raportat la dificultățile lui de integrare socială precum și a posibilităților de intervenție, de suport specializat pentru recuperarea sa

Standardele profesiei de asistent social vor măsura în timp, cantitatea și calitatea cunoștințelor teoretice absolut necesare practicării profesiei, munca înmagazinată pentru înțelegerea și folosirea lor aplicativă, aspectul formativ al acestor cunoștințe prin crearea și stimularea deprinderilor practice, precum și interiorizarea normelor deontologice cerute de codul etic în domeniu.

Un aspect central al profesiei de asistent social ce face încă obiectul multor dispute teoretice și introduce confuzii în practica profesiei este cel referitor la interdisciplinaritatea cunoștințelor care guvernează procesul formării și acțiunea

Totodată abordarea profesiei de asistent social din perspectiva multidisciplinarității, evidențiază un proces care a stat în atenția multor

specialiști pe perioade mari de timp, preocupați de multiplele ipostaze/fațete ale asistenței sociale. Aceste fațete reprezintă posibilități de analiză și intervenție a asistentului social în soluționarea problemelor persoanelor vulnerabile și integrarea lor socială normală.

Asistența socială poate să aibă un rol esențial în identificarea situațiilor de dificultate și în răspunsul punctual la acestea, prin mijloace specializate de suport, prin plasarea ei în locuri și spații situaționale din cele mai diferite: spitale, maternități, școli, penitenciare, instituții pentru copii, bătrâni, persoane cu dizabilități, familie, comunitate, biserici etc. Deși prezentă ca instrument activ de intervenție în numeroase instituții de profil, asistența socială deține funcții precise, activități specializate care o delimitează de alte profesii. Din acest punct de vedere, caracteristicile profesiei și rolurile specialistului sunt descrise cu precizie și acceptate instituțional.

Astfel, discuțiile în jurul asistenței sociale ca profesie și ca practică, tot mai frecvente în ultimul timp în literatura de specialitate, se datorează, în primul rând, cadrului teoretic social general foarte larg în care aceasta se dezvoltă, a istoriei profilului ei controversat, dar și datorită numeroaselor confuzii legate de activitățile practice pe care trebuie să le acopere prin modalități specifice de evaluare și intervenție

În istoria dezvoltării acestei profesii sunt implicate atât cerințe/cunoștințe teoretice dar și îndemânări/aptitudini practice susținute de motivația pentru profesie cu accent pe respectul pentru normele și valorile codului deontologic. De aici și numeroase opinii, păreri, divergențe privind statutul profesiei de asistent social ca profesie clasică, ori ca practică în servicii specializate de tip individualizat/personalizat. Oricum a fost gândită această profesie în modernitate, atât în timp cât și pe arii geografice-spațiale, ea nu a separat nicicând formarea specialiștilor, la orice nivel de competență, de practică profesionistă a domeniului.

Natura cadrului teoretico-științific ce stă la baza formării asistentului social subliniază necesitatea unei programe curriculare ce cuprinde discipline aplicative cu numeroase conexiuni între ele, cu granițe flexibile/fragile capabile să interacționeze în definirea relațiilor dintre om și mediul său de viață în diferite contexte situaționale. În cadrul unei construcții sociale comparabile unei „adevărate inginerii/construcții umane” științele socio-umane prin teoriile lor aplicative, armonizate și echilibrate într-o nouă sinteză se vor supune atât obiectivelor de cunoaștere a omului și a lumii sale dar și a acțiunilor de schimbare a acestora. Aceste discipline/teorii se interpătrund reciproc și duc la consolidarea unui nou statut profesional specializat - asistența socială -. Profesia dobândește astfel dreptat caracteristici proprii în sfera cunoașterii și acțiunii sociale, se delimitează cu înțelepciune de profesii

învecinate și cooperează cu ele, impunându-se ca un corp armonios și coerent structurat de teorii/cunoștințe, deprinderi și valori morale. De aceea, standardele profesiei vor implica repere disciplinare din domenii diferite ale științelor socio-umane, focalizate pe activități precise cu funcții de prevenție, intervenție și recuperare a persoanelor în dificultate. În această perspectivă de abordare a omului și a problemelor sale de viață, vor deveni de fundamente de bază pentru asistență socială domenii științifice aplicative precum psihologia socială și sociologia, antropologia și lingvistica, psihologia și pedagogia, politici sociale și politologia, cultura organizațiilor și managementul, medicina și anatomia, filozofia și etica, dreptul și economia etc.

Având în vedere complexitatea problemelor sociale și a impactului lor asupra bunăstării persoanelor/grupurilor/comunităților, asistența socială implică cu necesitate precizări teoretice privind tipologia riscurilor precum și modele de soluționarea lor într-un anumit context socio-cultural în continuă dinamică și schimbare. Prin managementul de caz sunt stimulate activități sociale în echipă interdisciplinară pentru soluționarea cazurilor, metode de prevenire a excluziunii sociale prin servicii specializate, asistența socială asumându-și responsabilitatea pentru persoanele vulnerabile. Această misiune a practicii moderne în asistență socială nu s-ar putea realiza fără o legătură directă cu domeniul politicilor sociale. Acestea, prin modele și forme specializate de suport în asistență socială, susținute de voința politică, pot impune strategii eficiente de implementare a programelor sociale la nivelul familiei și comunității. Sunt evidențiate astfel forțele ideologice ale puterii politice care intervin în practica curentă a sistemului de sprijin pentru persoane, grupuri și comunități în dificultate. Chiar definirea conceptului de nevoie are o conotație politică, el fiind unul central în sfera decidențelor politicilor sociale. Așa cum remarca Pete Alcock (vezi *Social Policy-Dictionary*, 2002) aceste nevoi sunt măsurate și evaluate cu instrumente ideologice și se alocă resurse pe măsura acestei evaluări. „În timp ce piețele alocă resurse în funcție de cerere, politicile sociale sunt preocupate de alocarea resurselor în funcție de nevoi” p. 158.

Apare astfel viziunea modernă a acestei profesii, care și-a impus în timp propria sa identitate, oferind din perspectiva multor științe, răspunsuri sociale eficiente și suport calificat pentru viața omului în dificultate. Se va crea astfel o simbioză organică între aspectele teoretice dobândite și activitatea practică a profesiei cu multiple valențe de schimbare socială și umană. Odată cu această sinteză multidisciplinară s-a impus și necesitatea dezvoltării unor standarde profesionale care să definească asistența socială prin raportare la propria sa identitate și să o susțină cu specificul activităților

ei în fața celorlalte profesii mai conturate.

Sistemul de standarde profesionale apare ca un reper semnificativ al profilului profesiei necesar atât în procesul de comparare a profesiilor cât și în cel de cooperare sau de departajare a lor. Acestea se pot distinge între ele prin identificarea unui statut propriu, ținând seama de profilul activităților lor. De aceea, se impune necesitatea de a converti formarea profesională la diferite niveluri de competențe în evaluarea exactă a unor activități specifice acestor niveluri care să susțină eficiența teoretică și practică a suportului specializat oferit de asistența socială.

O profesie cu un statut clar definit presupune repere la nivel național de formare și practicare a acesteia după cerințe curriculare bine stabilite de evoluția în timp a normelor generale și a celor specifice de formare și specializare. Asta presupune păstrarea unui echilibru relativ stabil al ponderii dintre disciplinele de specialitate cu rol formativ de bază și cele care să ducă la specializări ale domeniului prin legătura lor permanentă cu practica profesională orientată flexibil către noile cerințe /nevoi ce se cer a fi soluționate.

Formarea în asistență socială implică totodată și dezvoltarea unei culturi profesionale de specialitate a cărui orizont se întinde permanent pe parcursul vieții prin învățare continuă de tip calificare/specializare și preluarea cunoștințelor noi, prin modernizarea cadrului de exercitare a profesiei, prin receptivitatea crescută la dinamica practicii profesionale. Cultura profesională odată dobândită face deschiderea necesară către absorbția/interiorizarea acelor instrumente teoretice și practice care influențează schimbări majore în îmbunătățirea performanțelor acțiunii. Aceasta semnifică de fapt opțiunile valorice ale asistentului social pentru perfecționarea sa profesională continuă susținută și de calitatea sistemului formativ educativ dar și de atitudinea favorabilă/motivația lui profesională bazată pe o dublă responsabilitate: cea cerută de actul exercitării activităților de suport specializat pentru cel în dificultate și cea față de instituția în care este angajat. El răspunde astfel la normele, reglementările, așteptările impuse de logica internă a profesiei (aspirațiile legate de carieră și împlinirea profesională cerută de mediul educațional) dar și la „modelele organizaționale” ce vizează tipul de relaționare / comunicare în echipă cu impact direct în eficiența instituțională a asistenței sociale.

Standardele profesiei de asistent social vor viza pe de o parte acele criterii de formare de tip minimal general care derivă din pregătirea de specialitate pe baza disciplinelor obligatorii, prin excelență socio-umane (discipline ce oferă înțelegerea și identificarea situației socio-economice-culturale-morale de viață ale celor în dificultate) iar pe de altă parte acele posibilități ale punerii în

practică a acestor cunoștințe prin evaluarea problemelor sociale raportate la intervenție activă, acțiune motivată, schimbare controlată.

Pe baza formării lor profesionale în acord cu cerințe standard, asistenții sociali trebuie să fie capabili să identifice nevoile în creștere ale unor persoane, grupuri cu risc de marginalizare și excluziune socială care solicită soluții specificate și intervenții rapide, punctuale la situațiile de criză.

De aceea, standardele profesionale în asistență socială vor avea în vedere 3 domenii de competență legate de:

1. Cunoștințe profesionale care să asigure o înțelegere corectă a teoriilor centrate pe om și mediul său de viață:

- identificarea situațiilor de marginalizare, risc și excluziune socială la nivel de individ, grup, sau comunitate.
- grija pentru individ și identificarea corectă a problemelor sale de viață;
- evaluarea nevoilor și a stabilirii unui răspuns specializat la acestea;
- înțelegerea importanței prevenirii riscurilor fără neglijarea tratării efectelor;
- acțiunea de suport corelată cu eliminarea cauzelor care au produs riscurile majore sau cel puțin cu diminuarea în timp a acestor cauze;
- eliminarea pe cât posibil a formelor de discriminare și oferirea unui pachet de dezvoltare individuală centrat pe oportunități egale;
- o angajare a ajutorului social fundat pe principiile justiției sociale și a respectului pentru drepturile omului;
- o abordare de tip integrator-holistic a problemelor sociale pentru cei în dificultate pentru a nu crea un dezechilibru funcțional în politicile de suport (viziunea sistemică asupra nevoilor și proceselor de dezvoltare asigură integrarea normală a celor în dificultate după vârstă, tip de dificultăți și arie de acoperire);
- stabilirea priorităților de acțiune;
- precizarea unui plan de intervenție individualizat-managementul de caz;
- propuneri strategice de dezvoltare a politicilor sociale și „pledoarii”- (lobby) pentru implementarea lor;
- identificarea tuturor resurselor de suport la nivelul comunității.

2. Capacități de relaționare-comunicare:

- crearea unui climat pozitiv-suportiv în relația cu beneficiarul;
- responsabilitate în relația cu instituția în care lucrează;
- deprinderi de a lucra în echipe de specialiști din propria profesie și în echipe interdisciplinare precum și orientarea/deschiderea către parteneriate de tip instituțional;

- stimularea beneficiarilor de a se implica atât în procesul decizional al formelor de suport dar în special în actul evaluării acestora în vederea eficientizării acțiunilor;

- stabilirea priorităților din planul de intervenție împreună cu beneficiarii.

3. Respect pentru valorile morale cu aplicabilitate în practica profesiei (asimilarea valorilor morale ale codului deontologic al profesiei de asistent social):

- cunoașterea și folosirea valorilor, principiilor codului deontologic în activitățile teoretice și practice ale profesiei;

- responsabilitate și loialitate față de beneficiar și față de instituția angajatoare;

- responsabilitate în procesul practicii pentru conținutul și modalitățile de suport;

- eliminarea oricărei tendințe de discriminare și utilizare a practicilor antidiscriminatorii în sistemul de asistență socială;

- evaluare periodică pe bază de corecție a practicii sociale ca instrument esențial de dezvoltare a performanțelor profesionale;

- folosirea procesului de supervizare, monitorizare ca un element al eficienței practicii și a dezvoltării profesionale;

- preluarea modelelor de bună practică și diseminarea lor.

Concluzie

1. Atât în Europa cât și în întreaga lume profesia de bază în domeniul protecției și asistenței sociale pentru persoane și grupuri în dificultate este cea de asistent social.

2. Profesia de asistent social a devenit în contextul societății moderne o profesie înalt specializată, cu un caracter multidisciplinar, orientată practic-aplicativ, care se desfășoară după reglementări și standarde profesionale bine stabilite.

3. Profesia de asistent social este reglementată prin lege și este formată în sistemul instituțiilor de învățământ și nu în afara lor. Ea poate fi practică numai de acele persoane care au o calificare de specialitate în domeniu.

Legislația privind statutul asistentului social este una confuză, nearmonizată cu legislația internă (constituția, legea învățământului, legea cadru a asistenței sociale, legea acreditării profesiilor și diplomelor universitare) și nici cu recomandările și legislația europeană privind libera circulație a persoanelor posesoarelor cu diplome acreditate, a calificărilor etc. Deși de 4 ani s-au făcut demersuri pentru îmbunătățirea aceste legi privind statutul asistentului social, lege care după părerea multor specialiști este

discriminatorie pentru profesie, rezultatele care ar trebui să vină de la MMSSF, inițiatorul acestei legi se lasă încă așteptat.

Efectele acestei legi se regăsesc direct într-un impact negativ atât în orientarea absolvenților către serviciile publice de asistență socială cât și în sistemul scăzut de salarizare al acestora. Aceste efecte sunt resimțite acut de majoritatea asistenților sociali, în special de femei care sunt cele ce simt financiar consecințele unei salarizări mici și a excluziunii de pe piața muncii, după ce termină facultatea. Până în prezent sunt numeroase cazuri raportate de procese în instanță, plângeri oficiale la foruri decizionale, grad ridicat de insatisfacție, în special ale femeilor din domeniu și percepții de discriminare directă prin profesia aleasă.

Desigur că numărul specialiștilor în asistență socială este încă redus în raport cu nevoile persoanelor și grupurilor cu risc crescut în această perioadă de tranziție. Cu toate acestea, numărul semnificativ de specialiști tineri care au o pregătire de bază, serioasă, sistematică în asistență socială, nu pot fi absorbiți încă în sistemul de protecție și asistență socială, datorită lipsei de posturi de specialitate cu pregătire superioară. În mare parte, acest fapt se datorează și disfuncționalităților grave care au apărut în sistemul de formare, din afara instituțiilor de învățământ care încurajează amatorismul și lipsa de profesionalism.

Este însă curios că, tocmai în momentul actual, există o presiune, greu de știut din ce direcție vine, de creare de sisteme confuze de formare, improvizate, care se situează de fapt în afara practicii europene și mondiale iar, pe deasupra, sunt extrem de costisitoare și descurajează sistemul de salarizare normal în domeniu se creează impresia că profesia de asistent social poate fi practică de oricine, indiferent de pregătirea profesională.

Modul haotic de formare a specialiștilor în asistența și protecția copilului în prezent nu asigură nici calitatea serviciilor destinate celor în dificultate și, în plus, este de natură a crea o confuzie profesională gravă: profesia poate fi practică oricum iar plata activităților poate fi subevaluată, uneori chiar în sistemul public de servicii.

Oricum politica salarială în domeniul asistenței sociale nu este în prezent deloc stimulativă pentru creșterea calității formării profesionale și nici pentru cea a diversificării serviciilor în scopul unui suport eficient pentru cei marginalizați social.

BIBLIOGRAFIE

1. Alcock, Pete; Erkin, Angus; May, Margaret- editors, (2002), „*DICTIONARY OF SOCIAL POLICY*”.

2. Bădescu, Ilie; Mihăilescu, Ioan; Zamfir, Elena; Sava, Nicu Ionel;; Mărginean, Ioan; Abraham, Pavel; Dungaciu, Sandra; Dungaciu, Dan; Degeratu, Claudiu; Baltasiu, Radu; Cotoi, Călin; Cristea, Darie, (2002), „*Geopolitica integrării europene*” București, Ed. Universității din București.
3. Craig Calhoun, editor, (2002), „*Dictionary of the Social Sciences*”, Oxford University Press.
4. Davies, Martin, editor (2002), „*COMPANION TO SOCIAL WORK*” (vezi Hugh Barr -Social Work in collaboration with other professions”; Vivienne E. Cree „*Social Work and Society*”, Mark Drakeford „*Social Work and Politics*”);
5. Davies, Martin, editor „*ENCIPODEIA OF SOCIAL WORK*”, 2000, 2002.
6. Krogsrud, Karla Miley, Michael O” Melia, Brenda DuBois, (2004), „*Generalist Social Work Practice –An Empowering Approach*”.
7. May, Tim, editor (2002), *QUALITATIVE RESEARCH IN ACTION*.
8. Mănoiu, F. și Epureanu, V., (1994), *Asistența socială în România*, Editura All.
9. Parrott, Lester, (2002), „*Social Policy, social Work and Social Care*” în *Social Policy*, ed Series Gildredge Routledge, London and New York, second edition.
10. Pop, Luana, (coord.), (2002), *Dicționar de Politici Sociale*, București, Ed. Expert.
11. Zamfir, E., (1993), *Social Work System and Social Work Education in Romania*, în volumul *Changig Horizons in Education for Social Work and Human Services in Eastern Europe*, edited by Vera Mehta and Robert Constable, Chicago, Loyola University Press.
12. Zamfir, E., (1994), *Social Work and Social Policy in Romania during the transition*, în volumul *Social Work and Social Education in Selected Countries*, Japan.
13. Zamfir, E., (1996), *Sărăcia –o abordare psihosociologică* în vol. *Psihologie Socială - Aspecte Contemporane*, Ed. Polirom.
14. Zamfir, E., (1997), *Social Services for Children at risk in Romania: the impact on the Quality of Life* în *Social Indicators Research. An International an Interdisciplinary Journal for Quality of Life Measurement*, Boston, London, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, vol. 42 No 1.
15. Zamfir, E., (2002), *Social Work In Romania*, în *Revue Roumaine des Sciences Sociales*, No 1.
16. Zamfir, E., (2005), *Directions of Reform of Child and Family System in Romania* în *Romanian Journal of Sociology Ars Docendy* No 1-2 2003 Zamfir, E. *Violența împotriva femeii*, în *Revista de Asistență Socială* 1-2.

17. Zamfir, C.; Zamfir E., Romania '89-'93: (1994), *Dynamics of Welfare and Social Protection*, București, Ed. Alternative.
18. Zamfir, E., Zamfir, C., (1996), *Children at High Risk in Romania: Problems Old and New*, Inocenti Center, Occasional Papers, Florence - Italy.
19. Zamfir, E., Zamfir, C., Dan, A., (2003), *Dezvoltare Comunitară suport de curs*, Universitatea București.
20. Zamfir, E., (1997), *Psihologie socială. Texte alese*, Iași, Ed. Ankarom.
21. Zamfir, E., (2000), *Strategii antisărăcie și dezvoltare comunitară*, București, Ed. Expert.
22. Zamfir, E.; Bădescu, I; Zamfir, C. (coord.), (2000), *Starea societății românești după 10 ani de tranziție*, București, Ed. Expert.
23. Zamfir, E.; Preda, M. (coord.), (2000), *Diagnoza problemelor sociale comunitare. Studii de caz*, București, Ed. Expert.
24. Zamfir, E.; Preda, M.; Dan, A., (2004), „Surse ale excluziunii sociale în România”, *Revista de Asistență Socială*, nr. 3-4.
25. Zamfir, E.; Zamfir, C., (1993), *Țigani în ignorare și îngrijorare*, București, Ed. Alternative.
26. Zamfir, E., (2004), *Conflictul și modalități de soluționare a acestuia*, București, Ed. Cartea Universitară.
27. Zamfir, E.; Zamfir, C., (1995), *Politici Sociale. România în context european*, București, Ed. Alternative.
28. Zamfir, E.; Zamfir, C., (1996), *Social Policy: Romania in the European Context*, București, Ed. Alternative.
29. Zamfir, E.; Zamfir, C., (1997), *Pentru o societate centrată pe copil*, București, Ed. Alternative.
30. Zamfir, E.; Zamfir, C., (2000), *Situația femeii în România*, București, Ed. Expert.